

TWEE PADEN IN HEKSENDOM

STANG *en* PENTAKEL

*Heksendom en Wicca:
tradities, verschillen en rituelen*

ASWOLF

MOONROOT COVEN

Voorwoord

Wicca en traditioneel heksendom worden in de volksmond vaak op één hoop gegooid — twee versies van hetzelfde "hekSENDING". Wie er langer mee bezig is, merkt al snel dat het twee eigen paden zijn: elk met een eigen ontstaansgeschiedenis, eigen werktuigen, eigen ritueeltaal en een eigen kijk op wat het betekent om met het onzichtbare te werken.

Dit boek is ontstaan uit een persoonlijke zoektocht: als herborist lag de stap naar plantenkennis in een magische context voor de hand, maar de vraag welk pad — Wicca, traditioneel heksendom, of iets ertussenin — het beste paste, bleek minder eenvoudig te beantwoorden dan verwacht. Het antwoord bleek: allebei bestuderen, allebei respecteren, en pas dan kiezen wat werkt.

Dit boek probeert daarom geen van beide tradities als "beter" neer te zetten. Het legt naast elkaar wat elk pad te bieden heeft: hun geschiedenis, hun werktuigen, hun rituelen, hun taal. Waar mogelijk komen beide tradities in een eigen hoofdstuk aan bod, zodat ze op hun eigen voorwaarden gelezen kunnen worden, niet enkel in vergelijking met elkaar.

Dit is een groeiend werk. Het wordt hoofdstuk voor hoofdstuk verder uitgebouwd, met steeds nieuwe verdieping — historisch, praktisch en persoonlijk. Wat nu voor je ligt is het fundament; de bedoeling is dat het uitgroeit tot een volwaardig naslagwerk.

— Aswolf, *Moonroot Coven*

Inhoud

- Deel 1 — Twee paden: Wicca en traditioneel heksendom
- Deel 2 — Ontstaan en geschiedenis
- Deel 3 — Het altaar
- Deel 4 — Je eigen werktuig maken: de stang (traditioneel)
- Deel 5 — Je eigen werktuig maken: de athame (Wicca)
- Deel 6 — Kruiden in de praktijk
- Deel 7 — Rituelen: openen, werken, sluiten
- Deel 8 — Groepsvorm: coven, kindred, solitair pad
- Deel 9 — Symbolen en naamgeving
- Deel 10 — Overige traditionele praktijken
- Deel 11 — Overige Wicca-praktijken
- Deel 12 — Spreuken in het Oud-Engels
- Deel 13 — Regionale tradities
- Deel 14 — Bekende figuren binnen elke traditie
- Deel 15 — De heksenvervolgingen: een geschiedenis per regio
- Deel 16 — Kruidencompendium
- Deel 17 — Divinatiemethoden uitgediept
- Deel 18 — Wicca-lijnen en -takken
- Deel 19 — Een volledig ritueeljaar
- Deel 20 — Ethiek en filosofie, met casuïstiek
- Deel 21 — Spreuken: werkwijze en toepassingen
- Deel 22 — Praktijkdagboek-sjablonen en werkbladen
- Deel 23 — Uitgebreide biografieën
- Deel 24 — Glossarium
- Deel 25 — Vergelijkende tijdlijn
- Deel 26 — Praktijkinterviews en cases
- Deel 27 — Volledige ritueelscripts: de acht sabbats woord voor woord
- Deel 28 — De dertien esbats: maanrituelen door het jaar
- Deel 29 — Tarot en runen: kaart voor kaart, teken voor teken
- Deel 30 — Kristallen en edelstenen

Deel 31 — Wicca: levensrituelen en correspondenties

Deel 32 — Traditioneel heksendom: grimoires en seizoensgebruiken

Deel 33 — Praktische oefeningen voor beide paden

Deel 1 — Twee paden: Wicca en traditioneel heksendom

Wicca en traditioneel heksendom worden vaak door elkaar gebruikt, maar zijn twee verschillende paden met eigen oorsprong, structuur en symboliek.

Wicca

Wicca is een gestructureerde religie, ontstaan in de 20e eeuw. Kenmerken:

- Godin en God — twee goddelijke aspecten, verbonden met maan en zon
- Vast ritueel: gesloten cirkel, vier windstreken aangeropen
- Pentagram/pentakel als kernsymbool — vier elementen plus geest
- Vaak coven-structuur met hogepriester(es) en inwijdingsgraden
- Ethisch kader: "Harm none" en de wet van drievoud
- Athame, kelk, en de vier elementkaarsen als vaste werktuigen

Traditioneel heksendom

Ouder en losser van vorm, geworteld in volksmagie en folklore. Kenmerken:

- Geen centraal gezag, geen vastgelegde liturgie
- Focus op land, voorouders en "de andere wereld" in plaats van een godin/god-paar
- Grens of hegde in plaats van een gesloten cirkel
- De stang als kernwerktuig, in plaats van het pentagram
- Vaker solitair beoefend, of in losse "werkgroepen"/"kindreds"
- Persoonlijk ethisch kader, geen vaste eed

Vergelijking in het kort

- Structuur: los en persoonlijk (traditioneel) vs. vastgelegd ritueel (Wicca)
- Groepsvorm: solitair/losse familie vs. coven met graden
- Kernwerktuig: stang vs. athame en pentakel
- Richting: grens/hegde vs. gesloten cirkel met vier windstreken
- Focus: land en voorouders vs. Godin en God
- Ethiek: persoonlijk kader vs. "harm none", wet van drievoud
- Oorsprong: eeuwenoude volksmagie vs. 20e-eeuwse religie

Deel 2 — Ontstaan en geschiedenis

Traditioneel heksendom: veel oudere, moeilijk exact te dateren wortels

Traditioneel heksendom claimt geen vaste stichtingsdatum — het beroept zich op eeuwenoude volksmagie. Historici zijn voorzichtig met claims over een ononderbroken lijn tot de prehistorie, maar een aantal historische lagen zijn wel goed gedocumenteerd:

- Middeleeuwen tot vroege 20e eeuw: de "cunning folk" (in Engeland ook wel wise men/women, pellars, dyn hysbys genoemd) waren professionele of semi-professionele magische specialisten, actief van de middeleeuwen tot in de vroege 20e eeuw. Zij combineerden volksmagie met elementen van "hoge" ceremoniële magie, vaak geleerd uit grimoires.
- 16e–18e eeuw (heksenvervolgingen): historici zoals Carlo Ginzburg, Gábor Klaniczay en Éva Pócs beargumenteren dat beschrijvingen van sabbat-ervaringen en "familiar spirits" in de vroegmoderne heksenprocessen wortelen in pre-christelijke, sjamanistische volkstradities. De meeste hedendaagse historici erkennen een genuïne folkloristische component in het Europese heksengeloof uit die periode, al verschillen ze over de precieze omvang.
- Vroege 20e eeuw: enkele historici (o.a. Gustav Henningsen) identificeerden in historische heksenprocessen sporen van de verering van een godin-achtige figuur, soms verbonden met Diana of Frau Holda — een aanwijzing voor oudere, pre-christelijke lagen onder latere volksmagie.
- 1951: Robert Cochrane (geboren Roy Bowers, 1931–1966) richtte The Clan of Tubal Cain op, een van de eerste expliciet als "traditioneel" (in tegenstelling tot Wicca) gepositioneerde tradities. Cochrane claimde afkomstig te zijn uit een familie van heksen met wortels tot in de 17e eeuw — een claim die historici zoals Ronald Hutton en Leo Ruickbie betwisten wegens gebrek aan onafhankelijk bewijs.
- Cochrane noemde zichzelf liever "pellar" (Cornish voor genezer/bezweerder) dan "heks", vanwege de populaire connotaties van dat laatste woord.

Kortom: de precieze "geboortedatum" van traditioneel heksendom laat zich niet vastpinnen. Het etiket zelf — als bewuste tegenhanger van Wicca — dateert uit het midden van de 20e eeuw (Cochrane, jaren '50-'60), maar de onderliggende volksmagische praktijken waar het zich op beroept, zijn eeuwenoud en lopen door tot in de middeleeuwen en mogelijk eerder.

Wicca: een goed gedocumenteerde 20e-eeuwse oorsprong

In tegenstelling tot traditioneel heksendom heeft Wicca een vrij precies te dateren ontstaansgeschiedenis:

- 1939: Gerald Gardner (1884–1964), een gepensioneerd Brits ambtenaar met interesse in occultisme, claimde een groep heksen te hebben ontdekt bij het New Forest-gebied in Engeland. Historici zijn verdeeld of deze "New Forest coven" werkelijk bestond; als ze bestond, waarschijnlijk pas kort daarvoor opgericht.
- 1949: Gardner publiceerde de fantasyroman "High Magic's Aid", beschouwd als een van de eerste teksten die Wicca-achtige elementen naar buiten bracht.
- 1951: intrekking van de Britse "Witchcraft Act" (heksenwet), wat publiek optreden rond heksendom makkelijker maakte.
- 1954: Gardner publiceerde het non-fictiewerk "Witchcraft Today" en richtte zijn eerste coven op — het publieke begin van Wicca.
- Jaren '40-'50: Gardner schreef, met hulp van Doreen Valiente (1922–1999), het "Book of Shadows" — een verzameling spreuken en rituelen die de kern van de Wicca-praktijk vormt.

De tekst bouwde deels voort op werk van Aleister Crowley, Charles Leland en S.J. MacGregor Mathers.

- 1953: Doreen Valiente werd ingewijd door Gardner en werd al snel hogepriesteres van zijn Bricket Wood-coven; zij herschreef delen van het Book of Shadows en verwijderde een deel van Crowleys invloed.
- 1957: een afsplitsing binnen Gardners coven — Valiente en anderen vertrokken en vormden een eigen, kortstondige coven. Vanaf dit moment ontstonden meerdere rivaliserende Wicca-lijnen.
- 1963: Gardner wijdde de Britse emigrant Raymond Buckland in, die de Gardnerian Brentwood Coven oprichtte — beschouwd als de eerste Wicca-coven in de Verenigde Staten.
- Jaren '60-'70: verspreiding van Wicca via andere hogepriesteressen (Patricia Crowther, Eleanor Bone) en de ontwikkeling van nieuwe takken zoals Alexandrian Wicca en Seax-Wica (Buckland, met Angelsaksische mythologie).

Wicca wordt door historici zoals Ronald Hutton beschouwd als een 20e-eeuwse, eclectische religie — geïnspireerd door pre-christelijke tradities, maar niet zelf een ononderbroken voortzetting daarvan, ondanks vroege claims van Gardner dat het om overgeleverde, eeuwenoude kennis ging.

Waar de twee elkaar raken

Historicus Ronald Hutton wijst erop dat de praktijken van de cunning folk — hun gebruik van charms, tegenmagie en hun relatie met geesten — mede de ontwikkeling van Wicca en andere neopaganistische tradities in de 20e eeuw beïnvloedden. Robert Cochrane zelf nam elementen van cunning craft over in zijn onderwijs, ook al positioneerde hij zich uitdrukkelijk tegenover Wicca.

Deel 3 — Het altaar

Traditioneel altaar

Geen vaste kompasrichting — gekozen op basis van waar de "sluier dun" aanvoelt. Typische elementen:

- Stang, rechtop geplaatst
- Bezem (besom) — grens tussen werelden
- Ketel — transformatie, verbranding van kruiden
- Koord met knopen — bindingen
- Botten, veren, stenen — gevonden materiaal
- Voorouderhoek — foto of object van een overleden dierbare
- Zwarte spiegel — visioenen, scrying
- Mes of boline, schaal zout, kom water, kaars
- Seizoensgebonden kruiden en planten

Wicca-altaar

Vaak naar het noorden of oosten gericht, met vaste elementindeling:

- Pentakel — centraal symbool
- Athame — wil, lucht
- Kelk met water — element water
- Wierook of veer — element lucht
- Zout of steen — element aarde
- Vier gekleurde kaarsen voor de windstreken/elementen
- Eventueel een godin-/god-beeldje

Deel 4 — Je eigen werktuig maken: de stang (traditioneel)

De stang is een gevorkte tak die dient als grens of "poort" tussen de werelden. Ze wordt vaak gemaakt van sleedoorn (bescherming), hazelaar (wijsheid), es (verbinding tussen werelden) of wilg (intuïtie).

1. Voorbereiding

- Kies een intentie: waar dient de stang voor?
- Ga op een moment dat voor jou betekenisvol is: schemering, volle/donkere maan, een sabbat
- Neem iets mee om te bedanken: water, haver, een muntstuk, of gesproken dank

2. Zoeken

- Let op een natuurlijke Y-splitsing of vork in een tak
- Kijk eerst naar afgevallen takken — traditioneel de sterkste keuze
- Lengte: meestal tussen heup- en schouderhoogte, persoonlijke voorkeur

3. Snijden (als je niets gevallens vindt)

1. Vraag toestemming aan de boom voor je snijdt
2. Gebruik een scherp mes, één zuivere snede
3. Laat een kleine gave achter als dank
4. Neem nooit meer dan één tak van dezelfde boom in één seizoen

4. Drogen

- 2–6 weken drogen op een donkere, geventileerde plek
- Niet in volle zon of bij een verwarmingsbron — het hout kan scheuren

5. Bewerken

- Schors laten zitten voor een ruwe uitstraling, of afschillen voor een gladdere stang
- Fijn schuurpapier voor een gladder resultaat
- Een dunne laag lijnolie of bijenwas ter bescherming
- Optioneel: de basis tot een lichte punt snijden om makkelijker in de grond te planten

6. Schedel of horens bevestigen

De meest traditionele en omkeerbare methode is vastbinden: kleine gaatjes boren aan weerszijden van de schedel en koord of leer daardoorheen halen, om de stang gewikkeld. Alternatief: de schedel laten rusten in de natuurlijke V van de vork, geborgd met koord. Bij grotere stangen worden soms alleen horens of gewei gebruikt als vork-vervanging. Musea zoals het Museum of Witchcraft and Magic (Boscastle, VK) tonen echte historische exemplaren online, met hout, gewei en ijzeren toppen als uiteenlopende materialen.

7. Wekken en onderhoud

- Rook van zelfgetrokken kruiden, of een nacht onder de sterren laten liggen
- Regelmatig een likje olie/was tegen uitdroging
- Herlaad/reinig net als je altaar: rook, maanlicht, of een moment van aandacht

Deel 5 — Je eigen werktuig maken: de athame (Wicca)

Het Wicca-equivalent van de stang is de athame — een ritueel mes, meestal met een dubbelzijdig, vaak zwart heft. De term "arthame" duikt al op in de middeleeuwse grimoire "The Key of Solomon"; het gebruik als vast werktuig werd in het begin van de 20e eeuw gepopulariseerd door de Hermetic Order of the Golden Dawn en later overgenomen in het moderne neopaganisme.

Verschil met de stang

Waar de stang vaak zelf gezocht, gesneden en opgebouwd wordt uit natuurlijk gevonden materiaal, wordt de athame meestal kant-en-klaar aangeschaft (een mes met zwart heft) en vervolgens geconsacreerd — geritualiseerd "gewijd" en aan de gebruiker gebonden — in plaats van fysiek zelf gemaakt. Consecratie is dus het Wicca-equivalent van het "wekken" van de stang.

De athame consecreren — stappen

5. Kies een moment: sommige tradities werken tijdens de donkere maan, andere tijdens de wassende maan
6. Cirkel casten volgens je gebruikelijke methode, met je overige altaarwerktuigen bij de hand
7. Naar het noorden gericht: houd de athame over een schaal zout — "Krachten van het Noorden, Wachters van de Aarde, ik consacreer dit blad en laad het met jullie kracht"

8. Naar het oosten gericht: haal de athame door de rook van wierook — consecratie met het element lucht
9. Naar het zuiden gericht: houd de punt kort (10–15 seconden) in een kaarsvlam — consecratie met het element vuur
10. Naar het westen gericht: sprenkel water van heft tot punt — consecratie met het element water
11. Naar het altaar gericht: houd de athame omhoog en spreek een toewijding uit aan de Godin en God, of aan je eigen gekozen krachten
12. Sluit af door de athame op je hart te leggen en de energie tussen jou en het werktuig te ervaren
13. Laat de athame de nacht op het altaar liggen; ga hem vanaf de volgende dag geleidelijk gebruiken

Praktisch

- De punt is vaak bewust bot gehouden — de athame is een symbolisch, geen snijdend werktuig
- In veel tradities wordt de athame nooit gebruikt om daadwerkelijk te snijden of bloed te trekken; een boline (apart, wél scherp mesje) is bedoeld voor praktisch snijwerk zoals kruiden oogsten
- Onderhoud: zachte, pluisvrije doek na elk gebruik, een dun laagje voedselveilige olie ter bescherming van het staal, periodiek opnieuw reinigen door de vier elementen langs te laten (rook voor lucht, kaarsvlam voor vuur, druppel water, aanraking met zout of aarde)

Deel 6 — Kruiden in de praktijk

Baneful herbs

Bilzekruid, alruin, wolfskers en doornappel zijn van oudsher met heksen geassocieerd. Historisch werden ze symbolisch en beschermend ingezet, zelden ingenomen vanwege de smalle veiligheidsmarge. Vandaag werken de meeste beoefenaars puur symbolisch — een gedroogd takje of afbeelding, niet de plant zelf.

Kruiden voor reiniging en het "wekken" van werktuigen

- Bijvoet — visioenen, dromen; vermijden bij zwangerschap
- Jeneverbes — reiniging en bescherming
- Vlier — voorouders, overgangsmomenten
- Sleedoorn — bescherming, sluit aan bij de stang
- Rozemarijn — milde, veilige basis
- Salie — reiniging (tuinsalie als duurzaam alternatief voor witte salie)